

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ - ԲԵՄԱԿԱՆՔ

● Կիր. 1 փետր. — Ս. Գատարազը ի Ս. Հրեշտակապետ մատոյց՝ Հոգ. Տ. Պարգեւ Վրդ. ՎՐԵԹԱՆԵՆԵԱՆ:

Յետ միջօրեի, Գեր. Տ. Նորայր Եպոպ. Պողարեանի նախադասութեամբ, Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ պաշտուեցաւ Ս. Սարգսի նախատեղը:

● Բշ. 2 փետր. — Մրքոցն՝ Սարգսի եւ Ասովմանց զօրավարացն: Ս. Գատարազը՝ Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարի հնազարեան Ս. Սարգսի մատրան մէջ մատոյց՝ Հոգ. Տ. Հայրիկ Վրդ. Ասլանեան, Յաւարտ Ս. Գատարազի կատարուեցաւ տարեկան հոգեհանգիստեան պաշտօնը, Ս. Աթոռոյս մեծ բարեբար Վսեմ. Գալուստ Պէշ Եփրէմիկեանի ծնողաց հոգեացն ի հանգրիւտ: Գեր. Տ. Սուրեն Եպոպ. Գէմհանեանի նախադասութեամբ:

● Կիր. 8 փետր. — Ս. Գատարազը՝ Ս. Յաւարտեան Տաճարի մեր Գողգոթայի վերնամասերան մէջ մատոյց Հոգ. Տ. Կիրեղ Վրդ. Գաբրիէլեան:

● Դշ. 11 փետր. — Կէսօրէ վերջ, Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ հանդիսարարպէս պաշտուեցաւ Վարդանանց Նախատեղը, Գեր. Տեղապահ Սրբազան Հոր նախադասութեամբ:

● Եշ. 12 փետր. — Տօն Մրքոց Վարդանանց զօրավարացն: Հանգրիւտաւոր Ս. Գատարազը՝ Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարի Աւագ սեղանին վրայ մատոյց՝ ըստ ընկալեալ սովորութեան, Ժառ. վարժարանի եւ Ընծայարանի Տեսուչ՝ Հոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Արքանամեան, Հոգ. Տեսուչ Հայրը կարգաց ներկնչուած է հոռւ քարոզ մը ընարան ունենալով՝ Վարդան քաջ նահատակ որ վանեցեր զԵնամին, վարդապոյն արեամբ թոյսակցեցեր զհեկեղեցին, եւ ի միջի այլոց ըսաւ. «Վարդանանց հերոսամարտը մեր պատմութեան մէջ եւ սերունդներու գիտակցութեան առջեւ, աւելի է քան Մրքոց պարզ օտնակատարութիւն մը, ըլլալու համար գոյութեան պայքարի խորհրդանշանի տօն մը, ինչպէս երէկ, այնպէս ալ այսօր»:

«Իտալական տեսակէտով չէ որ մեծ ու նուիրական կը մնայ այս հերոսամարտը, Բիրտ աւերի զէմ իրաւունքի եւ խղիւր ազատութեան պայքարն է ան: Ազգերը բարձրագոյն ոգեւորութեան, ինքնամոռացութեան մէջ միայն այս վիճակին հոգեան, ամէն ինչ ի սպաս դնելու արդար գառի մը եւ զաղափարի մը սիրով»:

«Ընդունալ Հայ Ժողովուրդի իր գրաւոր պատմութեանը մէջ, առաջին անգամ չէր որ կը պատերազմէր, երբ գիտէնք թէ մեր ամբողջ պատմութիւնը տեսական պայքար է եղած, ընդդէմ Ասորեստանի, Պարսկաստանի, Հռոմի եւ տա-

կաւին ուրիշներու: Մեր պատմական երբեք չէր որ ինքզինքը կ'իրազդէր, իր գոյութեան պայքարը կը մղէր, սակայն Վարդանանց գոյաւարարը գիտեցիք մահով մեռնելու կոխն էր:

«Հայ Ժողովուրդին պայքարը սրտազին ոգեւորումն է եղած իր ազատութեան, իր հրօնին, իր արժէքներուն ի խղիւր, Մեզի դրացի ու ժամանակակից ժողովուրդները որոնք աւելի նիւթական արժէքներու կարեւորութիւն տուին, կորուսեցան: Սխալած էին Վարդանանք եւ սխալած էին Հայը երբ մեռած է, ապրեցնելու համար իր հոգեկան եւ բարոյական արժէքները:

«Աւարազը հազմավայր մը չէ լսկ, արիւնը չէ անոր զաւոյնիքը, անիկա ինչպէս ինչ մը ունի զմէջ երկնքին տանելու, անոր խորհուրդին խառնելու համար: Աւարայրի կամօր շարանը, հերոսներու շարան մը չէ միայն, այլ օտարերու:

«Վարդանը հերոս մը չէ միայն, այլ նաև սուրբ մը, որ իր Ժողովուրդի փրկութիւնը չէ կոպեր նիւթական պայմաններուն եւ մարդկային առաքիւնութեանց, այլ անհունէն զալիք նպատին, մարդկային կարելութիւնէն զուրկ գրեզգոյնին հասնող սգին: Այս իմաստով ան կը տարբերի պարզ հերոսէն ու կը դառնայ Սուրբ մը, որ ինքզինքը իր ուժերու զեղումին մէջ տառնապատկեալ, անհունէն զալիք նպատին բանալու արուեստը ունի:

«Վարդանանց պատերազմը կը նկատուի առհասարակ մեր Ժողովուրդի զինուորական առաքիւնութեանց հանդէսը. սակայն անիկա գործն է առաւելաբար հոգիի մարգերու, հայ կղերին, որոնք մեր ազգին հոգեկան կեանքը իրենց երակներուն մէջ հոսեցուցին եւ եղան այնպանին ու խորհուրդը անոր, ինչպէս հոգեկան արտապաշտօնական գոյութեան:

«Հայ կղերին զհաւաքութեան զերթ՝ փաստերու չի կարտօր, անեւք մեր պատմութեան ներառը, իմաստօրիւնը, եւ զանաբնութիւնը կը խորհրդանշեն: Լուսաւորութիւն մը, Ոսկեղաւառ սերունդը, Գահաւանիքն եւ անոնց յաջորդները մեր Ժողովուրդի փառքն ու խղճմանքը կը կայմեն:

«Աւարայրի նախատարածը Դեմոնդեանց հոգեմարտն է նոյնպէս՝ եւ զուցէ առաւելաբար՝ Վարդանանց ետեւ կեցած են Դեմոնդեանք՝ իրեն զպայանակն ու սգին բովանդակ շարժումին: Այնքն ու Եկեղեցին թով թովի եւ իրարմէ անբաժան կը մղեն պայքարը Աւարայրի դաշտին վրայ:

«Հայերենիք սերը եւ կրօնի երալքը, այս երկու հուսկեական գրգռումները երբ կը լծուին իրարու հետ ազգի մը հոգիին մէջ, ալ Իրեցադնութիւնն է որ կը սկսի հոն: «Հայր մեր զաւեստարանն անաւանք, եւ մայր՝ զԱռաքելական Եկեղեցին՝ Հայաստանեայց: այս է բանակին կարգաթուր, ո՞վ կըրայ կեցնել այսպիսի ոգեւորութեամբ շարժող ուժը:

«Տակաւին՝ երէկ, Վարդանանց տօնը ուրիշ պացուսներով կը խօսէր մեզի: Իր արբող Քրի-

գերազանցել են մինչև մտաւորական և քաղաքական, ուրիշ զգալի փոփոխություններով կը դիմաորեն զայն, Անիկա անցնելով մեծագործութիւնն էր, և ապագայ տեսլիքը, աւելին՝ մեր ժողովուրդին մեծ խոյանքը: Այսօր հերոսներ և սուրբեր չեն խօսիր մերի, արժէքներ՝ օրոնսով բան մը արժանէ մեր պատմութեան մէջ:

Շնորհ դարեր մութ և արիւնոտ. Հայ քաղաքական ազատութեան ծիրանին յաճախ պատառ պատառ ինկաւ բռնակալներու ոտքերուն կոխան, իր ծալքերուն մէջ ծրարած երբեմն արքանք և երբեմն արիւն. Սակայն վարդանաց զգիլն բացը միշտ բնկրկեցաւ դարերու և սերունդներու դիմաց, լուսաւորելով մեր հերոսական յուշերը և գալիք վարդապետները:

Անոր համար վարդան և վարդանանք, Հայ ժողովուրդի համար անհատներ չեն միայն, այլ մարմնացումը հզօր և անանուն գաղափարի, ժողովուրդները պայքարումը և ինչին անունը նկատմամբ, որոնք իրենց համար մեանիլ չդիտեն: Վասնզի ինչ որ արեւելով կը գրուի, դարերու համար է:

Ո՛յ մէկ ժողովուրդ դուցէ պատմութեան մէջ, մղած է այն անօրինակ պայքարը՝ զոր մղած ենք մինք մեր հոգեկան և մտաւոր երջանկութեան ի խղիւր: Արեւելքի և արեւմուտքի պայքարը, ոչ մէկ տեղ այսպիսով ընդլայնած է օսմանները պատմութեան արիւնքառ տառապանքի: Վարդանանց պատերազմը մարմնական կոխ մը չէ, այլ հոգեւոր առաքինութեան մեծագործութիւն մը, ինքզինքը իրազօրծելու կերպ մը, դիմագծելու, լուսաւորելու և այլակերպելու հայուն մարտիրոս օգին:

Քրիստոնէական համալսարաններով ու ժաւորութեան՝ ազգային գիտակցութեան և բարոյական կեանքի մշակումը և որ՝ մեր Նախնիք՝ 451 ին խղիւրդանի Աւարայրի անհաւաքող պատերազմին, որ եղաւ այն ճակատամարտերէն, որոնց մէջ յաղթող կողմն է որ կը կրօնեցնէ միշտ:

Թող միշտ կենդանի մնայ այդ օգին Հայ ժողովուրդի մէջ, ինչպէս երէկ, այնպէս ալ այսօր և վաղը, օգին՝ որ դարերով ապրեցուց մեր ժողովուրդը և կ'ապրեցնէ այսօր անհաւաքող մեզի պարտադրուած մեր պանդխտութիւններուն մէջ: Թող մեր կենսեքին մէջ յաւիտեան պայծառ մնայ վարդանանց պատերազմը և անոր արթնացած գաղափարը, որպէսզի մենք կարենանք մեր պատմութիւնը շարունակել նշարիտ քաղաքներում և հոգեւոր առաքինութեան, ասով փառաւորելու զանուն Ամենաաւագ Յորդորութեան որ է օրհնելու յաւիտեան ամէն:

Երգեցողութիւնները ղեկավարեց Գր. Սահակ Գալպան: Յաւարտ Ս. Գատարազը, Գեր. Տեառապետ Սրբազանը նախագահեց օրուան յատուկ հոգեկան քարտեան պաշտամունքին:

● Ուր. 13 փետր. — Ըստ իրական քուգրութեան, Ս. Գատարազ մատուցուեցաւ ուղղա-

փառ առաքաց Ս. Մարկոս հնադարեան տաճարին մէջ: Ժամադարն էր Հոգ. Տ. Զաւէն Արդ. Զինչիւնան: Գարդեց հանդիսապետ Սրբազանը, Տ. Սուրեն Եպս. Քէմանանանի որ անդրադարձաւ քրիստոնէական առաքինութեանց մարդոց մէջ ստեղծած մեծութիւնն: Յետ Ս. Գատարազի Միաբանութիւնը պատուատիրուեցաւ առաքին ըզգ. Տեառն: Հանդիսարար երթ ևս դարձին կը նախագահէր Գեր. Տ. Սուրեն Եպս.:

● Շր. 14 փետր. — Երեկոյեան ժամերգութեան առնել, Գեր. Տ. Սուրեն Եպս. Քէմանանի զխաւարութեամբ կատարուեցաւ Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարին զխաւար խորհրդարան և քրիստոնէական վարդապետներ:

● Կիր. 15 փետր. — Բուն բարեկեցան: Փակեալ խորանի Ս. Գատարազը, Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ մատոյց՝ Հոգ. Տ. Կիրեղ Արդ. Գարկեան: Մեծ պահոց առաջին օրուայ առաքողութիւնը եղաւ խորհրդարան և առնելու:

● Ուր. 20 փետր. — Երեկոյեան ժամերգութիւնն ու զարդուան տոնին նախատեսը պաշտուեցան Մայրավանքի գրչագրաց մատենադարան՝ Ս. Թորոս Նիկողեզյանի մէջ, Գեր. Տ. Սուրեն Եպս. Նախագահութեամբ:

● Շր. 21 փետր. — Մերոյն Թեոդորոսի զօրավարին: Ս. Գատարազը ի Ս. Թեոդորոս մատոյց՝ Հոգ. Տ. Յիւլիան Արդ. Միխանան:

— Յետ միջօրէի ժամը 3ին, Գեր. Տեառապետ Սրբազանը, ի զուգիւ Հոգեւորն Միաբան Հայրերու, «Հայագիտութեան» մատուց գործեց Ս. Յարութեան Տաճար: Ս. Գերեղմանի ուխտէն ետք, կիրակմատն ու վաղուան նախատեսը պաշտուեցան մեր Գողգոթայի մատրան մէջ, նախագահութեամբ Կորին Գերապատուութիւն Տ. Յղիւն Արքեպս. Տէրութեանին:

● Կիր. 22 փետր. — Առաջման. — Առաւօտեան ժամը 5.45ին, Գեր. Տ. Սուրեն Եպս. Քէմանանի զխաւարութեամբ Հոգեւորն Վարդապետ Հայրեր մուտք գործեցին Ս. Յարութեան Տաճար: Գողգոթայի ուխտէն ետք առաւօտեան ժամերգութիւնն ու ըզգ. Գատարազը կատարուեցան մեր վերնայարկի Գողգոթայի մատրան մէջ, ժամադարն էր ըզգ. Տ. Միխան Արդ. Կլեմէնտին: Ապա, նախագահութեամբ Գեր. Տեառապետ Սրբազանը, կատարուեցաւ երբեք մեծանունը թափօր Ս. Գերեղմանին և պատանաւորային չաւը և վերջապէս մեր վերնամասերուն մէջ, Պաշտուանքէն ետք, Գեր. Տեառապետ Սրբազանը Հայրեր, ի զուգիւ Միաբանութեան վերագարձաւ Մայրավանք:

● Ել. 26 փետր. — Կէսօրէ վերջ, Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ, Գեր. Տեառապետ Հոգեւորն Նախագահութեամբ, կատարուեցաւ Տաճարեկան առաջին նախատեսը, մեծ վայելուչ հանդիսաւորութեան, ապա կատարուեցաւ Անդադատան:

իրկինազէմին կատարուեցաւ կարգ ձեռնացէիս և զնոման, նախադասութեամբ Գեր. Տ. Սուրէն Յպո. Գեմահանեանի:

Գիշերը ժառանգաւորաց վարժարանի դաշտին վրայ կը վառէր աւանդական կրակը:

● Ուր. 27 փետր. — Տեառնընդառաջ: Հանդիսաւոր Ս. Պատարագը՝ Ս. Յակոբեանց Մայր Տաւարին մէջ մատոյց և քարոզեց՝ Հոգ. Տ. Սերովբէ վրդ. Մանուկեան, Եպիսկոպոսական խոյրի զլուխ:

«Տէր ողորմեայնէն առաջ Գեր. Տեղապահ Սըրբազան Հայրը բրաւ եկտեւեան ծանուցումը. —

Սիրելի ժողովուրդ Հայոց,

Ս. Աթոռոյ, Հարաւային Ամերիկայի պատուակալ նուիրակ, Հոգ. Տ. Սերովբէ վրդ. Մանուկեան, այսօրուան ոտբք և անման պատարագին մէջ խնդրամատոյց կ'ըլլայ որպէսզի ազութենք բոլոր այն աղինք և մեծանձն ազգային ներս հոգիին՝ որոնց զաւակները իրենց լուսաներովը աշխատեցան որ այս ազգապարծան և ոտբք Տան կանթեղներուն ձեքը չսպառի լիարկէս զի այս Հաստատութեան նովանին ներքեւ պատանած հայրենակիցներու կարօտեալ և կարկառուն ձեռքերը պարագ չմնան: . . . »

Սիրելի եղբայրներ և քոյրեր,

Եթէ տալ հանայք է, առնելն ալ երախտագիտութիւն: Տուողն ու առնողը կը հոգեխառնուին այս քաղցրութեան մէջ. թող Տէրը ընդունի աւանդ լուսաները, ինչպէս. ընդունեց այրի կնոջ երկու լուսան և մոգերու կնդրուկն ու զմուռը. թող Տէրը լոյսբուր մէջ հանգչեցնէ բոլոր անոնց հոգիները որոնց որդիները կը շարունակեն իրենց պայքարուն աղնիւ առաքինութիւնները:

● Եր. 28 փետր. — Ս. Կիրղի երեսփոխանաց: Առաւօտեան ժամերգութեան Ս. Ստեփանոսի մատան հանդիսութեան կը նախադանէր Հոգ. Տ. Պարգե վրդ. Վրթանէսեան ժամերգութենէն ետք: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Յատրեանց Մայր Տաւարին Ս. Ստեփանոս մատան Ս. Կիրղի սեղանին վրայ: Ժամարան էր Հոգ. Տ. Օշական Արդ. Մինասեան:

Պ Ա Շ Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն Ք

● Ել. 12 փետր. — Կեօսբէ վերջ ժամը 3 ին, Տեղապահ Սըրբազան Հայրը, ընկերակցութեամբ Գեր. Տ. Ռաբէն Արքեպո. Մանասեանի, վարչական գործերով Խարայէլ մեկնեցաւ:

Գեր. Սըրբազանները վերադարձան երկուշաբթի 16 փետրուար, յետմիջօրէի ժամը 3.30ին:

● Դլ. 25 փետր. — Յետ միջօրէի ժամը 3 ին, Հոգ. Տ. Սերովբէ վրդ. Մանուկեան, Ս. Աթոռոյ Միաբաններէն և Հայրապետական նուիրակ նւրպայի, ժամանեց Ս. Աթոռ: Հոգ. Հայրապետը իբրեւ Ս. Աթոռոյ նուիրակ մեկնած էր Հարաւային Ամերիկայ:

Ս. Աթոռ իր ժամանելէն ետք, նախ այցելեց Ս. Գլխաղրի մատուռը. իր ուխտը ընելէ ետք, Հոգեշնորհ Հայրերու ընկերակցութեամբ բարեբացաւ պատրիարքարանի զանիւնը ուր տեղի ունեցաւ ջերմ ընդունելութիւն մը: Խօսք առին Գեր. Տեղապահ Սըրբազանն ու նուիրակ Հոգեշնորհ Հայրապետը:

Մ Ի Ա Ա Ն

Մ Ի Հ Ի Ա Ն ԶՈՒԼՅԱՅՍԱՆ

Տաւալ կ'արձանագրենք ժամը Ս. Աթոռոյ աւանդաւոր միաբաններէն Մինասն Զուլֆայանին, որ տեղի ունեցաւ 19 փետրուար 1953 կէսօրէ առաջ ժամը 10ին:

Հանդուցեալը ծնած էր Ատանա, 1872ին, Ս. Աթոռոյ Միաբանական Ուխտին անդամակցած էր 1936ին:

Թաղման արարողութիւնը կատարուեցաւ 20 փետր. 1953ին, և մարմինը ամփոփուեցաւ Զամթաղի կից գերեզմանատան մէջ:

Շատրեկն յարգուած և շատերուն ծառայած այս բարի ծերունին իր ետեւ կը ձգէ եկեղեցաւէր և ազգաւէր Միաբանի մը յիշատակը:

Հանգիստ իր հոգիին:

